

VISVLIET – GANGULFUS-KERK

Deze van oorsprong gotische kerk is, als we het steentje in de voorgevel mogen geloven, in 1427 gebouwd. We zien daar nu niet veel van terug: slechts een halve travee aan de westkant. Dat kan er op wijzen dat hier een (in pandige) toren is weggebroken. In die tijd, ca. 1600, is ook een klein dakruitertje geplaatst: deze lijkt verdraaid op het relatief lange schip. De oorspronkelijke spitsboogvensters werden rond 1700 veranderd in rondbogen en dat deed, samen met het verwijderen van bijna alle steunberen nog meer afbreuk aan het gotische karakter. De bepleistering uit de 19e eeuw deed de rest.

De halve westtravee is niet afgebroken omdat deze dienst deed als dorpschool. Aan de zuidzijde herinnert een half spitsboogvenster aan de gotiek evenals een nis van een spitsboogvenster aan de noordzijde. De rest van de ramen is in later tijd aangepast.

In de dakruiter hangt een klok uit 1630, gegoten door Hans Falck van Nueremberg te Leeuwarden met als opschrift: "*Int jaer ons Heeren duysent ses hondert ende dertich heeft my Hans Falck van Nueremberg gheghoten*". Een windvaan uit 1693 in de vorm van een vis boven drie koperen bollen op de dakruiter, herinnert aan het feit dat Visvliet vroeger een vissersdorp was.

In 1885 werden de west- en zuidgevel werden gepleisterd in de vorm van imitatie natuurstenen blokken, noord- en oostgevel volgden enkele jaren later. Aan de laatste gevels werd meer aandacht besteed omdat ze aan de straatkant liggen. Boven de vensters is een zogenaamde 'wenkbrauwboog' als decoratie aangebracht, uitgevoerd in stuc en rustend op consoles. Ook de ingang heeft een rijke omlijsting. Bij de restauratie van 1978-'80 bleef de pleisterlaag behouden, tegen de wens van de bevolking in. Het metselwerk achter de pleisterlaag was echter van te slechte kwaliteit om te laten zien.

In tegenstelling tot de verregaande bouwvalligheid waarin de kerk bij de aanvang van de restauratie verkeerde, bevond de middeleeuwse kap zich in goede staat. Van het meubilair zijn de herenbanken het oudst, ze stammen uit de tweede helft van de 17e eeuw. De stijlen hebben nog een typische renaissance decoratie. Het doophek heeft de restauratie overleefd. De fraaie preekstoel heeft vrijstaande, getordeerde zuiltjes op hoge imposten. Op het voorpaneel zien we vanitassymbolen: een schedel met lauwerkrans, zandloper en een perkament met het opschrift 1714. Daaronder een visje in een vliet. De overige panelen zijn gedecoreerd met strikken, bladeren en bloemen. De open onderzijde van de kuip, die eindigt in een dubbele knop, wordt gevormd door ingezwenkte korbelen met engelenkoppen bovenop.

In de koorsluiting zit aan de zuidzijde een piscina in een spaarveld met spitse boog. In de zuidwand is een gedenksteen ingemetseld voor Gerardus Wiltinck van Dwingel, de dertigste abt van het klooster Jeruzalem (Gerkesklooster) met vermelding van de roggeprijs in 1557. De gedenksteen heeft als opschrift: '*Anno 1557 golt de rogge VII Emders gulden tmud. D. Gerardus Wiltinck van Dwingel, de XXX abbas in Ierusalem 1557*'. Waarschijnlijk herinnert deze steen aan een hongerjaar omdat de prijs, die voor rogge genoemd wordt buitengewoon hoog was voor die tijd. Al met al, een stemmig interieur.

Het orgel is in 1869 gebouwd door Petrus van Oeckelen; het is een 'balustrade-orgel' rustend op twee gecanneleerde zuiltjes met uitwaaiierend bladkapiteel. Op de, door fraaie voluten gesteunde pedaaltoeren huizen twee adelaars, die meer elkaar dan de kerkgangers in de gaten houden; het lagere middenveld heeft een bekroning met muziekinstrumenten. Vóór de restauratie was het orgel zwart gelakt, nu heeft het de oorspronkelijke 'essengele' kleur weer. In de jaren 1966-'67 is het gerestaureerd door Mense Ruiters.

Aanwijzingen voor Gangulphus als patroonheilige vinden we in een pastoorse zegel van Hylbrandus uit 1499 en halverwege de 15e eeuw de vermelding '*de sancto Gangolpho alias Wesvleyt*' in het Repertorium Germanicum.